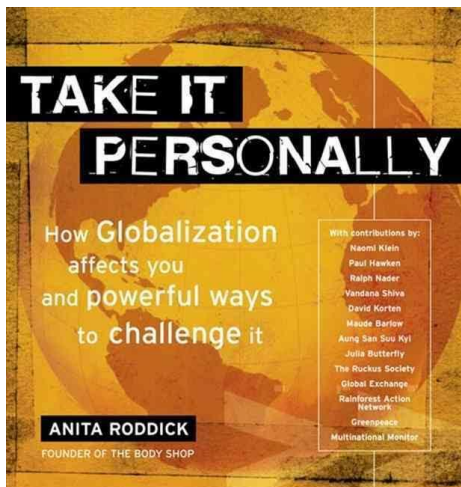

บทปริทัศน์หนังสือ

“ระบบทุนนิยมและโลกาภิวัตน์” กับ “การพัฒนาที่ยั่งยืน”
เปิดโปงโดยแอนนิต้า ร็อดดิกค์ นักธุรกิจหญิงกลิ้งโลกาภิวัตน์

สมบัติ กุสุมาวสี *

Book Review:

Take It Personally: How to Make
Conscious Choices to Change the World.
Anita Roddick 2001, Thorsons.

“If business comes with no moral sympathy, or honorable code of behavior,
God help us all.”

Anita Roddick

ระบบทุนนิยม และ กระแสโลกาภิวัตน์ จะสามารถนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ได้หรือไม่ ?
นี่คือคำถามใหญ่ที่นักพัฒนาจำนวนไม่น้อยอาจมองข้ามคำถามนี้ไป ผู้เขียนเคยตั้งคำถามนี้ และ
เคยตั้งข้อสงสัยว่า หากระบบทุนนิยมและโลกาภิวัตน์ (Globalization) ผสานตัวกันกันเข้า อาจ
นำไปสู่สภาพการณ์ที่ผู้เขียนเรียกว่า “ระบบทุนนิยมเชิงทำลาย” (Destructive Capitalism)
คำถามที่ตามมาคือ ทุนนิยมเชิงทำลายมีลักษณะเป็นอย่างไร? มีนักคิดนักเขียนคนใดที่กล่าวถึง
เรื่องราวเหล่านี้ไว้อย่างน่าสนใจบ้าง? แน่นอนว่าคำตอบคือมีมากมายหลากหลาย แต่ในบทความ

* **หน่วยงานผู้แต่ง:** คณะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ 118 หมู่ 3 ถนนเสรีไทย แขวงคลองจั่น
เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240 อีเมล: engbat@yahoo.com

ฉันนี้ผู้เขียนจะขอเสนอการพิจารณามุมมองเช่นนี้จากผู้ que แสดงบทบาทอยู่ในระบบทุนนิยมโลกาภิวัตน์เองและที่สำคัญคือเป็นมุมมองและข้อเขียนของผู้ที่เป็นทั้ง “ผู้ประกอบการในระบบทุนนิยม” และที่สำคัญคือ เป็น “สุภาพสตรี”

สุภาพสตรีคนนี้ชื่อ “แอนิต้า ร็อดดิก” (Anita Roddick (1942-2007)) เมื่อกล่าวถึงชื่อนี้หลายคนอาจไม่เคยรู้จักหรือได้ยินมาก่อน แต่หากกล่าวว่าเธอคือผู้ก่อตั้งบริษัท “บอดี ช็อป” (Body Shop) เกือบทุกคนคงจะรู้จักเป็นแน่แท้

ร็อดดิก คือสตรีผู้มีหลายโฉมหน้า ในด้านหนึ่ง ร็อดดิก คือนักธุรกิจชาวอังกฤษผู้ประสบความสำเร็จในการก่อร่างสร้างธุรกิจบริษัทเครื่องสำอางค์เครื่องประทินผิว The Body Shop ซึ่งโด่งดังในแง่ของการผลิตสินค้าประทีนโฉมบำรุงความงามของร่างกายที่เน้นวัตถุดิบจากธรรมชาติแบบปลอดสารเคมี (Organic products) โดยมีอุดมการณ์หรือปณิธานของบริษัทว่า สินค้าทุกประเภทของบริษัทจะห้ามการใช้ส่วนผสมใด ๆ ที่ต้องมีการทดลองหรือทดสอบโดยการทรมานสัตว์ และส่งเสริมให้บริษัททำการค้าอย่างเป็นธรรม (Fair trade) กับบรรดาประเทศโลกที่สาม นี่เป็นส่วนหนึ่งของการพยายามสร้างค่านิยมการบริโภคที่มีจริยธรรม (Ethical consumerism)

ในอีกด้านหนึ่ง ร็อดดิกเป็นที่รู้จักกันในกลุ่มของนักเคลื่อนไหวต่อต้านระบบโลกาภิวัตน์ที่ไม่เป็นธรรม เธอได้เข้าไปมีส่วนร่วมในบรรดากิจกรรมการเคลื่อนไหวและการรณรงค์ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเรื่องของการพิทักษ์รักษาสัตว์แวดล้อมและความเป็นธรรมทางสังคม รวมถึงเธอยังได้เข้าไปมีส่วนสำคัญกับขบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่ม “สันติภาพสีเขียว” หรือกรีนพีซ (Greenpeace) และ “เดอะ บิ๊ก อีชชู” (The Big Issue) หนังสือพิมพ์ริมถนน (Street Newspaper) อันมีชื่อเสียงของประเทศอังกฤษ ในปี 1990 ร็อดดิกได้ก่อตั้งองค์กร “เด็กชายขอบ” (Children on the Edge) อันเป็นองค์กรการกุศลที่มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือเด็ก ๆ ด้อยโอกาสที่อยู่ในประเทศยุโรปตะวันออกและเอเชีย

ปี ค.ศ. 2003 ร็อดดิกได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์จากพระราชินีเอลิซาเบธที่ 2 ของอังกฤษให้เป็น a Dame Commander

ทว่าในปี ค.ศ. 2004 เธอได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรคตับแข็ง อันเนื่องมาจากการติดเชื้อ Hepatitis C. มายาวนาน หลังจากที่ได้เปิดเผยเรื่องนี้ให้แก่สื่อมวลชนทราบเมื่อปี ค.ศ. 2007 ว่าเธอติดเชื้อร้ายนี้มาจากการถ่ายเลือดให้แก่ลูกสาวคนสุดท้องเมื่อปี ค.ศ. 1971 จากนั้นเป็นต้นมา

รื้ออดีตจึงได้ให้การสนับสนุนการทำงานของกองทุน Hepatitis C. เพื่อรณรงค์ให้สาธารณสุขชนได้ตระหนักถึงภัยของโรคร้ายนี้ เธอจากโลกนี้ไปเมื่อวันที่ 10 กันยายน ค.ศ. 2007 ด้วยภาวะเส้นโลหิตแตกในสมอง (Brain hemorrhage) ซึ่งไม่ได้เกี่ยวข้องกับอะไรกับโรคตับแข็งที่เธอเป็นมาตั้งแต่ต้น สิริอายุรวม 64 ปี

แม้จะเป็นนักธุรกิจโดยอาชีพ แต่โดยจิตวิญญาณ เธอคือผู้ที่ต่อต้านกระแสโลกาภิวัตน์ และระบบทุนนิยมโลกที่เอารัดเอาเปรียบผู้ที่อ่อนด้อยกว่าอย่างสุดลิ่มทิ่มประตู แนวคิดของเธอถูกนำเสนอออกมาในหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการปาฐกถา การบรรยาย การอภิปราย การให้สัมภาษณ์ รวมถึงงานเขียนในที่ต่าง ๆ งานเขียนชิ้นสำคัญของเธอที่ได้รับการตีพิมพ์ ได้แก่

ปี ค.ศ. 2001 เธอได้ผลิตหนังสือออกมาเล่มหนึ่งชื่อ **Take It Personally: How Globalization affects You and Powerful Ways to Challenge It.** เพื่อเป็นการปาฐกถาความฉ้อฉลของระบบโลกาภิวัตน์ โดยนำเสนอมุมมองของเธอและรวบรวมข้อคิดข้อเขียนจากสหกรณ์ร่วมอุดมการณ์ที่มีชื่อเสียงโด่งดังหลายคน เช่น Naomi Klein (เจ้าของแนวคิดทุนนิยมหายนะ (Disaster Capitalism), Ralph Nader, Vandana Shiva, David Korten, Aung San Suu Kyi รวมทั้ง องค์กรพัฒนาเอกชนชื่อดังเช่น Greenpeace Multinational Monitor เป็นต้น

รื้ออดีตชี้ให้เห็นว่า หัวใจสำคัญของระบบความเชื่อแบบโลกาภิวัตน์นั้น มิได้เกิดขึ้นมาอย่างไรแผนการ แท้จริงแล้ว มีกระบวนการของการสร้างระบบความเชื่อเช่นนี้ขึ้นมาอย่างลับ ๆ อย่างเป็นระบบ โดยมีทั้งในรูปแบบของการตั้งบรรดาคณะกรรมการระหว่างประเทศ (International committees) หรือคนกลุ่มเล็ก ๆ ที่แอบมาวางแผนกันอยู่เบื้องหลัง (Cabals) แล้วสร้างให้เกิดเป็นระบบความเชื่อที่ดูมีความเป็นกลาง เป็นวิทยาศาสตร์ มีความเป็นภาวะวิสัยไร้อคติส่วนตัว (Impersonal) แต่ในความเป็นจริง สำหรับคนส่วนใหญ่จำนวนมากของโลกใบนี้ ระบบความเชื่อแบบโลกาภิวัตน์นี้กลับเป็นสิ่งที่ถูกปลูกฝังและคุกคามเข้าไปในชีวิตส่วนตัวของแต่ละคน แต่ผู้คนถูกปลูกฝังให้เชื่อมั่นเป็นเรื่อง “มหากา” ที่ผู้คนธรรมดาสามัญทั่วไปไม่มีส่วนยุ่งเกี่ยวหรือเข้าไปจัดการแก้ไขเปลี่ยนแปลงอะไรมันไม่ได้ แต่สำหรับรื้ออดีตแล้ว หลังจากผ่านประสบการณ์ชีวิตมาถึงระดับหนึ่งเธอกลับประกาศว่า การออกมา “ชน” กับกระบวนการโลกาภิวัตน์ “ถือเป็นเรื่องส่วนตัว” (Take it personally) ที่คนเป็นนักธุรกิจชั้นนำต้องกล้าแสดงตน เนื่องจากโลกาภิวัตน์หาใช่ระบบที่มีความเป็นกลาง มิหนำซ้ำยังได้เข้าไปมีผลกระทบอย่างมาก

ต่อการดำรงชีพของผู้คน (Livelihoods) ต่อครอบครัวต่าง ๆ และต่อสภาพแวดล้อมในทุกภูมิภาค
ดังนั้น เธอจึงถือว่านี่คือ “เรื่องส่วนตัว” ที่เธอจะต้องเข้ามายุ่งด้วย!

ร็อดดิกค์มองโลกาภิวัตน์ว่าเป็นเสมือนกับปรากฏการณ์ของสังคมสมัยใหม่ที่เราสามารถ
คิด เห็น สัมผัสถึงมันได้ โลกาภิวัตน์เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่ผสมผสานคละเคล้ากันขนาน
ใหญ่ของแนวโน้มที่ดูจะขัดแย้งยกย่อนแตกต่างกันในตัวมันเอง (Contradictory trends) ไม่ว่าจะ
จะเป็นระหว่างแนวโน้มที่ดูจะมีความหวัง (Hopeful) กับ ความสิ้นหวัง (Hopeless) เป็น
ปรากฏการณ์ที่ดูเหมือนจะมีทั้ง “มนุษยธรรม” (Humane) กับ ความป่าเถื่อน (Barbarous)
คล้ายๆกับปฐมบทในวรรณกรรมชื่อดังของชาร์ลส์ ดิคเค้นส์ (Charles Dickens) เรื่อง “เรื่องเล่า
ของสองนคร” (A Tale of Two Cities) ซึ่งมีทั้ง “ช่วงเวลาที่ดีที่สุด” และ “ช่วงเวลาเลวร้าย
ที่สุด” อยู่ในขณะเดียวกัน

It was the best of times
It was the worst of times...
The epoch of belief
The epoch of incredulity...

ร็อดดิกค์ชี้ให้เห็นว่าปรากฏการณ์ของสังคมสมัยใหม่คือการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญที่สุดใน
ประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ อันเต็มไปด้วยกลอุบายอันแยบยล (Conspiracy) ที่พวกคนรวย
กระทำต่อผู้ยากไร้ มันเป็นปรากฏการณ์ที่บรรดานักเศรษฐมิติและนักสถิติสามารถพัฒนาเครื่องมือ
และสูตรต่าง ๆ ทั้งทางเศรษฐศาสตร์และทางสถิติเพื่อทำความเข้าใจต่อระดับการการพัฒนา อัตรา
ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ในโลกยุคนี้เราสามารถรู้และมีข้อมูลอย่างท่วมท้นเกี่ยวกับการ
ไหลเวียนของกระแสเงินทุน อำนาจในการซื้อ การใช้จ่ายของสังคมต่าง ๆ ทั่วโลก การขึ้นลงของ
ตลาดหลักทรัพย์ ราคาน้ำมัน ราคาทองคำ ราคาโภคภัณฑ์ต่าง ๆ ทั่วโลก แต่ทว่าเรายังรู้และมี
ข้อมูลน้อยมากที่สะท้อนถึงประสบการณ์ของชีวิตผู้คนที่แสนจะปกติธรรมดาทั่วไปที่ต้องใช้ชีวิต
ผจญอยู่ในโลกแห่งโลกาภิวัตน์

เรามักจะเห็นภาพของผู้ค้าหลักทรัพย์วิ่งวุ่นอยู่ในห้องค้าที่วอลสตรีทจนจินตา แต่น้อย
มากที่เราจะได้เห็นภาพของคนงานผู้ใช้แรงงานอยู่ในโรงงานหรือภาพของเกษตรกรผู้ที่ต้องถูกขับ
ไล่ไสส่งออกไปจากที่ดินของตนเอง เรามักจะเห็นแต่ภาพของความสุขสันต์ แต่ไม่ค่อยได้เห็นภาพ
แห่งความโศกเศร้าที่ได้รับผลกระทบจากกระบวนการโลกาภิวัตน์

สำหรับ รีดดิคแล้ว เธอถือว่าประสบการณ์ชีวิตของผู้คนทุกคนควรได้รับการดูแลใส่ใจ มิใช่แค่ภาพรวมใหญ่ ๆ หรือตัวเลขทางเศรษฐกิจมหภาคเท่านั้น เธอเป็น CEO คนแรก ๆ ที่ได้ก้าวไปเยือนในพื้นที่ สถานที่ที่เธอกล้าพูดได้ว่า "เป็นที่ ๆ พวก CEO ส่วนใหญ่ไม่เคยไฝ่ฝันว่าจะไปเยือนที่แห่งนั้น" แต่เธอคือ ผู้บริหารสตรี ที่กล้าเข้าไป ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลว่า เข้าไปแสวงหาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ หรือแค่อยากเข้าไปดูกับตาตัวเองว่ามันเป็นบ๊ออะไรที่นั่น จริง ๆ แล้วมันเกิดอะไรขึ้นที่นั่น เธออาจเป็นเพียงนักธุรกิจค้าปลีกระดับโลกเพียงไม่กี่คนที่ถูกไล่ตีด้วยไม้กระบองของตำรวจและถูกโจมตีด้วยแก๊สน้ำตาโดยตำรวจอเมริกันในช่วงการประชุมองค์การการค้าโลก (WTO) ที่เมืองซีแอตเติล เมื่อเดือน พฤศจิกายน ค.ศ. 1999 รีดดิคกล่าวถึง WTO ว่า

"หาก WTO คือรัฐบาลโลกแห่งใหม่ของพวกเราที่ไม่ต้องผ่านการเลือกตั้งแล้วละก็ มันก็คือรัฐบาลที่ปราศจากหัวใจ และที่ใดก็ตามที่ปราศจากหัวใจ คุณจะพบว่าความสร้างสรรค์ของจิตวิญญาณแห่งความเป็นมนุษย์ก็จะหดหายตามไปด้วย"

จากประสบการณ์ที่เธอได้ไปในสถานที่ต่าง ๆ อันไม่พึงประสงค์ของนักธุรกิจผู้บริหารส่วนใหญ่เหล่านั้น ทำให้เธอได้พบกับภาพต่าง ๆ ที่ชวนสะท้อนสะท้อนใจ เช่น ภาพของเด็กทารกที่พิการพิการ ร่างกายบิดเบี้ยวผิดปกติ หรือพันธุกรรมผิดปกติอันเนื่องมาจากการได้รับสารพิษจากของเสียอุตสาหกรรมที่โรงงานอุตสาหกรรมปล่อยทิ้งไว้ในท้องถื่น ภาพของการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าและการบรรทุกส่งต่อท่อนไม้ซุงอย่างผิดกฎหมายใน Sarawak ภาพของเด็กน้อยที่อาศัยใกล้ไร่ยาสูบที่เม็กซิโกที่ถือกำเนิดมาโดยไม่มีอวัยวะเพศ (Genitalia) ภาพเหล่านี้ทำให้เธอต้องกระโดดเข้ามาถือเป็นการกิจส่วนตัว

กรณีของเด็กน้อยที่เม็กซิโก ถือเป็นภาพที่ช็อคเธอเป็นอย่างยิ่ง นักวิทยาศาสตร์ได้ทำการศึกษาสำรวจและตรวจพบว่ามันมีที่มาจากยาฆ่าศัตรูพืช แต่บริษัทยาสูบของสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นผู้ซื้อใบยาสูบที่ปลูกที่นั่นกลับไม่ยอมรับที่จะมีความรับผิดชอบใด ๆ พวกเขาให้เหตุผลว่าพวกเขาไม่ได้เป็นเจ้าของไร่นั้น และเมื่อรีดดิครู้ว่าจะมีผู้แทนของบริษัทยาสูบแห่งนั้นเข้าร่วมประชุมสัมมนาที่เมืองแคนคูน (Cancun Conference) เธอจึงเข้าร่วมและนำเอาเรื่องนี้เข้าไปพูดในที่ประชุมสัมมนาแห่งนั้นด้วย เธอเอาข้อมูลมาทำเป็นสไลด์และนำเสนออย่างแฉในที่ประชุม เธอยอมรับว่าการใช้วิธีการแบบเผชิญหน้าเช่นนี้อาจจะไม่ใช่วิธีการที่ดีที่สุดที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง แต่สิ่งที่เธอพบ กลับชวนให้น่าตกใจมากไปกว่า นั่นก็คือ แทบจะไม่มีปฏิกิริยาใดๆ เกิดขึ้นจากบริษัทแห่งนั้นเอาเสียเลย ไม่มีความรู้สึกกระอักกระอ่วน ไม่มีการตอบโต้ สิ่งที่เห็นก็คือ

ภาพของท่าทีสุขุมนุ่มลึกตามแบบฉบับผู้บริหารมาดีแต่แสนจะเลือดเย็น (a bloodless sense of good manners)

สิ่งที่เธอพบครั้งนี้ ยังเป็นการตอกย้ำว่าเป็นหน้าที่ของผู้นำทางธุรกิจ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำทางธุรกิจระดับโลก ซึ่งมีเพียงไม่กี่คนในโลกในจำนวนที่นับหัวได้ เป็นผู้ที่มีศักยภาพสูงที่จะทำสิ่งดี ๆ ให้เกิดขึ้นได้ในโลกใบนี้ แทนที่จะสร้างค่านิยมว่าการเป็นนักธุรกิจจะต้องมีหัวใจที่เย็นชา ความเป็นกลาง ฯลฯ แต่น่าเสียดายว่า บรรดาผู้นำในโลกยุคโลกาภิวัตน์ที่เธอพบส่วนใหญ่ ผูกมัดตัวเองเข้ากับมาตรวัดเพียงตัวเดียวที่พวกเขาใช้วัดความสำเร็จหรือล้มเหลว นั่นคือการวัดกันเพียงที่เงินและกำไร (The bottom line)

ความคิดอันวิปัสสนาที่มองธุรกิจเพียงแค่เรื่องของตัวเงินเท่านั้น ได้ไปปรากฏเบ่งบานอยู่ที่ WTO องค์การการค้าโลก อันเป็นองค์กรที่สนใจแต่เรื่องของใครและขาดทุน ไม่มีประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชน แรงงานเด็ก หรือสภาพแวดล้อม ผลที่ตามมาก็คือ ป่าไม้ถูกทำลาย เด็กทารกถูกสารเคมีเปลี่ยนแปลงพันธุกรรม เด็กกลายเป็นแรงงานทาส และแม้กระทั่งในประเทศไทยที่มีสถานการณ์ที่มีโสเภณีมากกว่าพระ

ร็อดดิกชี้ให้เห็นว่านักธุรกิจมักอ้างถึงคำของชาร์ลส์ ดาร์วินที่ว่า The fittest is the survival (ผู้ที่เหมาะสมที่สุดคือผู้ที่อยู่รอด) คำถามก็คือพวกเขาตีความคำว่า The fittest (ผู้ที่เหมาะสมที่สุด) ว่าอย่างไร? แน่นอนว่านักธุรกิจส่วนใหญ่ที่วัดความสำเร็จกันเพียงแค่ว่าตัวเงินนั้น ก็จะได้ความว่าหมายถึง “ผู้ที่เหมาะสมที่สุดทางเศรษฐกิจและการเงิน” (Economically, financially fittest) นั่นก็คือธุรกิจที่สามารถขายได้ (Marketable) ทำกำไรได้ (Profitable) แต่ร็อดดิกวิจารณ์ว่านี่คือวิธีคิดแบบ “ฟาสซิสต์” (Facism) ที่ธุรกิจหวังแต่จะเอาตัวรอดทางการเงิน ส่วนใครก็ตามที่ “ไม่ฟิต” ไม่ว่าจะเป็นคน ชุมชนหรือประเทศชาติที่ “ไม่ฟิต” ก็ไม่ควรจะอยู่รอด นี่คือวิธีคิดที่ร็อดดิกเห็นว่าผิดปกติก่อและกำลังสร้างโลกที่พวกเราคงไม่ต้องการที่จะเห็น

แต่หากอารยธรรมจะอยู่รอดต่อไปได้ นักธุรกิจและผู้กำหนดนโยบายจะต้องเดินหน้าต่อไปในอันที่จะค้นหาส่วนของอารมณที่ได้รับการพัฒนาซึ่งอยู่ภายในตัวตน มากกว่าที่จะพบแต่ความหวาดกลัว หวาดระแวงหรือความเห็นแก่ตัว ร็อดดิกเชื่อว่าเราสามารถทำสิ่งนี้ให้เกิดได้ก็โดยการเปิดโอกาส เชื้อเชิญชวนให้ผู้คนสามัญชนได้เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการขับเคลื่อนดูแลรักษาโลกใบนี้ และนี่ย่อมหมายถึงการเปิดช่องทางให้กับสถาบันอันทรงพลังนี้ได้สูดรับเอาสายลมอันสดชื่นของประชาธิปไตย

รื้อดัดต้องการถอดถึงโลกาภิวัตน์ให้ล้มคว่ำเหมือนกับที่เคยเกิดขึ้นกับกำแพงเบอร์ลิน

ในทางกลับกัน รื้อดัดชี้ให้เห็นว่านี่หมายถึงการสร้างชุดของสถาบันทางประชาธิปไตยแบบใหม่ทั้งหมด ซึ่งเป็นการสร้างขึ้นมาจากข้างล่าง เธอเชื่อว่าเราจะสามารถเห็นพัฒนาการอย่างรวดเร็วของ "องค์กรที่ไม่ใช่รัฐ" (Non-Governmental Organizations- NGOs) จุดเริ่มต้นของกระบวนการนี้ได้เริ่มต้นขึ้นแล้ว องค์กรเหล่านี้เริ่มที่จะทำให้ผู้ที่เคยถูกกีดกันจากโลกาภิวัตน์ได้ "มีปากเสียง" มากยิ่งขึ้น

ตัวอย่างจะมีให้เห็นมากขึ้นเรื่อย ๆ ไม่ว่าจะเป็น เมื่อปี 1999 กลุ่ม Greenpeace ส่งคำถามผ่านทาง fax ไปยังผู้ผลิตอาหารรายหนึ่ง จนทำให้ผู้ผลิตรายนั้นต้องแยกส่วนผสมที่มีสารตัดแต่งทางพันธุกรรม (GM) ออกจากอาหารเด็ก กลุ่ม NGOs ของอินโดนีเซียผนึกกำลังกันโค่นล้มจอมเผด็จการซูฮาร์โตจนหลุดจากตำแหน่งประธานาธิบดี เพียง 1 ทศวรรษมี NGOs สาธารณเพิ่มขึ้นเป็น 4 เท่า องค์กรที่เคยเป็นแค่กลุ่มสาธารณกุศลเล็กที่ทำกิจกรรมหาเงินไปช่วยเหลือคนผู้ยากไร้ตามโอกาสต่าง ๆ ได้เติบโตจนกลายเป็นภาคส่วนที่ทรงพลังของโลกในปัจจุบัน

ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีบริษัทจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ ที่เริ่มเชื่อมโยงกับ NGOs เริ่มตัดสินใจที่จะทำอะไรที่มากกว่าความรับผิดชอบต่อแคบ ๆ ตามกฎหมาย รื้อดัดแสดงให้เห็นว่าเราเริ่มที่จะมีธนาคาร Co-op Bank ที่ปฏิเสธการลงทุนในธุรกิจที่ผิดจริยธรรม เราเริ่มมีกลุ่มเครือข่ายซูเปอร์มาร์เก็ตที่ไม่สนับสนุนสินค้า GMO และสัญญาว่าจะไม่ให้มีการใช้สีย้อมเป็นส่วนผสมอยู่ในผลิตภัณฑ์ของตนเอง

รื้อดัดเองประกาศว่า เธอตั้ง The Body Shop ขึ้นมา เพื่อให้เป็นองค์กรที่ค้าขายอย่างเป็นธรรม (Fair trade organization) เป็นกิจการที่ทุ่มทรัพยากรลงไปเพื่อสร้างสรรค์ให้เกิด "การค้าชุมชน" (Community Trade) คล้ายๆกับที่เกิดการร่วมทุนกับชุมชนจนประสบความสำเร็จมาแล้วที่อินเดีย เนปาล และกาน่า เมื่อประมาณ 10 ปีที่แล้ว The Body Shop มีคู่ค้า (Suppliers) 22 รายใน 13 ประเทศ ซึ่งเธอเลือกใช้ NGOs ให้เป็นคู่ค้าของบริษัท

อย่างไรก็ตาม แม้อุดมการณ์ความฝันของเธอที่จะเห็นการเป็นพันธมิตรกันระหว่างบริษัทกับ NGOs - จาก คู่กัด มาเป็น คู่ค้า, จากคู่ของความขัดแย้ง มาเป็นพันธมิตรกัน - จะบรรลุไปได้ในระดับหนึ่ง แต่รื้อดัดยังเห็นว่า นี่ยังไม่เพียงพอต่อปณิธานการสร้างโลกนี้ให้น่าอยู่ เพราะตัวละครที่ทรงพลังที่สุดในโลกนี้ ยังเป็นองค์กรที่มีความเป็นประชาธิปไตยน้อยที่สุด องค์กรเหล่านี้ได้แก่ องค์กรการค้าโลก WTO และ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ IMF ผลที่ตามมาก็คือ "การ

ขาดดุลทางประชาธิปไตย" (Democratic deficit) ขององค์กรโลกบาลเช่นนี้ทำให้กระบวนการโลกาภิวัตน์สามารถคุกคามกิจกรรมที่จะก่อให้เกิดความก้าวหน้าแก่ NGOs องค์กรโลกบาลเหล่านี้มักเข้าแทรกแซงหรือแม้กระทั่งเข้าควบคุมครอบงำนโยบายเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ กว่า 2 ใน 3 ของโลกนี้

นี่คือสถานการณ์ที่ "ไม่ยั่งยืน" การเข้าแทรกแซง ควบคุม ครอบงำขององค์กรโลกบาลทำให้สถาบันต่าง ๆ ภายในประเทศเหล่านั้นไม่มีความเป็นตัวของตัวเอง ไม่สามารถบริหารการเปลี่ยนแปลงได้ด้วยตนเอง ไม่รู้จักจัดการกับความผิดพลาด หรือแม้กระทั่งการที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง ถึงแม้ว่าเมื่อปี 1995 จะมีรายงานที่สำคัญชิ้นหนึ่งที่จัดทำโดย กรรมการอิสระว่าด้วยโลกาภิวัตน์ (The Independent Commission on Global Governance) ได้เสนอให้ สภาความมั่นคงทางเศรษฐกิจแห่งองค์การสหประชาชาติ (UN Economic Security Council) เข้ามาดูแลจัดการกับอำนาจที่เพิ่มมากขึ้นของพวกบริษัทข้ามชาติ และองค์การการเงินระหว่างประเทศ (IMF) (ที่ดูเหมือนจะมีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น) รายงานฉบับนี้ได้รับการขานรับจากผู้นำระดับเช่น เนลสัน แมนเดลา และ Vaclav Havel แต่ไม่กี่ปีผ่านไป รายงานฉบับนี้ก็มีชะตากรรมเหมือนกับรายงานฉบับอื่น ๆ ของ UN ที่เสนอให้นำพาการเงินของโลกใบนี้ให้อยู่ภายใต้การควบคุมแบบประชาธิปไตย นั่นคือถูกฝังกลบลงเลือนหายไป

ที่สุดแล้ว ร็อดดิกเชื่อมั่นว่าโลกใบนี้จะไม่มีทางที่จะจัดการกับวิกฤตการณ์อันร้ายแรงที่กระบวนการโลกาภิวัตน์ก่อให้เกิดขึ้นกับโลกใบนี้ได้เลย - เช่น การระบาดของมาลาเรียใน Central Park กลางมหานครนิวยอร์ก อุทกภัยใน Yorkshire การแพร่ระบาดของ Asian Flu ในตลาดต่างๆ รวมถึงความยากจนขั้นแค้นที่เพิ่มมากขึ้น - หากเราไม่ร่วมกันสร้างสังคมและสถาบันที่เปิดกว้างและมีความเป็นประชาธิปไตยเพิ่มมากขึ้น

ในหนังสือ Take It Personally ร็อดดิกต้องการทลายมายาคติบางประการของระบบทุนนิยมโลกและกระบวนการโลกาภิวัตน์ (Myth and Reality)

มายาการที่ 1: ประชาธิปไตยกับระบบทุนนิยมสามารถเกาะเกี่ยวไปด้วยกันได้ (Democracy and Capitalism Go Hand in Hand)

ความเป็นจริง: ไม่ว่าจะโดยคำนิยาม การออกแบบ และแนวทางปฏิบัติ ระบบทุนนิยมคือระบบที่มุ่งกระจุกอำนาจทางเศรษฐกิจไว้ในมือของคนกลุ่มเล็ก ๆ และพรากอำนาจทางเศรษฐกิจเหล่านั้นออกจากคนส่วนใหญ่ ดังนั้น จริง ๆ แล้ว ทุนนิยมจึงมักจะอยู่ตรงข้ามกับประชาธิปไตย

และสังคมที่เสมอภาคสามารถจัดการตนเองได้ แต่สร้างภาพว่ามันคือจักรกลของความรุ่งเรืองมากกว่าที่จะเป็นจักรกลแห่งการทำลายและกระจายทรัพยากรขึ้นสู่ข้างบน

มายาการที่ 2: โลกาภิวัตน์จะทำให้ความยากจนหมดสิ้นไป (Globalization will end Poverty)

ความเป็นจริง: โลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจได้สร้างความมั่งคั่งขึ้นมาจริง แต่มีเพียงกลุ่มชนชั้นนำเท่านั้นที่ได้รับประโยชน์จากกระบวนการระดมทุน ควบรวมกิจการ พัฒนาเทคโนโลยีและกิจกรรมทางการเงินต่าง ๆ กระแสการค้าเสรีและโลกาภิวัตน์มักจะที่พุ่งสูงขึ้นมักจะอ้างว่าจะช่วย "ยกเรือขึ้นทั้งลำ" และความยากไร้จะจบสิ้น แต่กว่าครึ่งทศวรรษที่ผ่านมา นับจากการผลักดัน กระแสนี้ โลกกลับมีแต่ความยากไร้ที่เพิ่มมากขึ้นกว่าแต่ก่อน สถานการณ์กลับยิ่งแย่ลง ถึงแม้ว่าสหรัฐอเมริกาจะสามารถเก็บเกี่ยวผลประโยชน์มหาศาลจากโลกาภิวัตน์ได้มากที่สุด แต่ผลประโยชน์ก็หาได้แบ่งกระจายออกไป ข้อมูลจาก IPS ชี้ให้เห็นว่า ในปัจจุบัน CEO ชาวอเมริกันมีรายได้มากกว่าค่าจ้างของคนงานในโรงงานถึง 417 เท่า ถึงแม้ว่าการว่างงานใน US จะไม่สูง แต่โดยเฉลี่ยแล้ว เมื่อเทียบกับอัตราเงินเฟ้อแล้ว คนงานกลับได้รับรายได้ต่ำกว่าที่เขาหรือเธอเคยได้เมื่อต้นทศวรรษที่ 1970 ถึงร้อยละ 10 กระบวนการโลกาภิวัตน์ทำให้แนวโน้มเช่นนี้เลวร้ายลงโดยจัดการให้บรรดาผู้ใช้แรงงานต่อสู้แก่งแย่งแข่งขันกันเองทั่วโลกเพื่อที่จะทำให้ค่าจ้างคงอยู่ในระดับต่ำ

มายาการที่ 3: โลกาภิวัตน์จะทำให้ความอดอยากหิวโหยหมดสิ้นไป (Globalization will End World Hungry)

ความเป็นจริง: โลกาภิวัตน์ของการเกษตรกรรมไม่สามารถที่จะช่วยแก้ปัญหาการขาดความหิวโหยในโลกนี้ได้ ข้าวรัยมีแต่ทำให้แย่ลง ในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมาปริมาณอาหารในโลกนี้เพิ่มมากขึ้น แต่ความหิวโหยยังคงมีอยู่เหมือนเดิม

ปัญหาหลักของโลกาภิวัตน์ด้านการเกษตรนี้ก็คือการขับดันเกษตรกรรายเล็กรายน้อยที่พึ่งตนเองออกไปจากที่ดินของตนเอง แล้วแทนที่โดยไร่การเกษตรขนาดใหญ่ของบริษัทที่เน้นใ้สารเคมีและจักรกลอย่างเข้มข้น การผลิตของบริษัทเหล่านี้ไม่ได้มุ่งตอบสนองชุมชนท้องถิ่น แต่มุ่งส่งเสริมการส่งออก ทำให้เกิดการเพาะปลูกพืชไร่เชิงเดี่ยวประเภทเดียวเป็นพัน ๆ เอเคอร์ พันธุ์พืชไร่เหล่านี้มักมีราคาแพง แต่อ่อนแอเปราะบางต่อพวกศัตรูพืช อากาศที่เปลี่ยนแปลงและทำให้ดินเสีย

บริษัทด้านเทคโนโลยีชีวภาพมักอ้างว่าพวกเขามีคำตอบให้กับความหิวโหยของโลก แต่ก็ไม่เคยแก้ปัญหาเรื่องนี้ได้เลย เอาเข้าจริงๆแล้ว เป้าหมายของอุตสาหกรรมเทคโนโลยีชีวภาพหาได้ต้องการเสริมอาหารให้ผู้ยากไร้ (Feed the hungry) แต่พวกเขาต้องการเสริมความสมบูรณ์ให้แก่ตนเอง (Feed itself)

จากการศึกษาล่าสุดของ UN พบและยืนยันว่าจริงๆแล้วโลกมีอาหารเพียงพอ ปัญหาอยู่ที่การกระจายอาหาร กฎการค้าโลกไปส่งเสริมให้การผลิตและกระจายอาหารไปอยู่ในมือของธุรกิจยักษ์ใหญ่ด้านการเกษตร แทนที่ระบบการผลิตของท้องถิ่นและเพื่อการบริโภคของท้องถิ่นแบบเดิม

มายาการที่ 4: โลกาภิวัตน์เป็นคุณต่อสิ่งแวดล้อม (Globalization is Good For the Environment)

ความเป็นจริง: โดยเนื้อแท้แล้ว ระบบโลกาภิวัตน์คือระบบที่ทำลายธรรมชาติ เพราะมันต้องการให้สินค้าเกิดระบบการผลิตและการจำหน่ายสินค้าที่แพร่กระจายไปทั่วทั้งโลก โดยแลกกับต้นทุนด้านสภาพแวดล้อมที่จะเสียไป เช่น ระดับมลภาวะทางอากาศและทางทะเลที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน การบริโภคพลังงานที่เพิ่มขึ้นอย่างมหาศาล การใช้วัสดุหีบห่อบรรจุภัณฑ์ที่เพิ่มขึ้นอย่างมาก อีกทั้งยังต้องพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานซึ่งมีแนวโน้มการทำลายสภาพแวดล้อมอย่างมาก เช่น ถนนใหม่ ท่าเรือ ท่าอากาศยาน ท่อส่งแก๊สและน้ำมัน และโรงผลิตพลังงาน ฯลฯ

มายาการที่ 5: โลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ (Economic Globalization is Inevitable)

ความเป็นจริง: บรรดาผู้ประกาศสนับสนุนโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจต่างพยายามพรรณนาให้เห็นว่ามันเป็นกระบวนการที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ มันเป็นผลพวงที่เป็นตรรกะของพลังทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีที่มีวิวัฒนาการมากกว่าศตวรรษจนกลายมาเป็นรูปแบบอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ราวกับว่าทั้งหมดนี้เป็นพลังที่เป็นไปตามธรรมชาติ

แต่จริง ๆ แล้ว โลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจหาได้เป็นอุบัติเหตุแห่งวิวัฒนาการ หน่วยงานที่มีหน้าที่สำคัญๆ เช่น World Bank IMF GATT NAFTA และ WTO ล้วนถูกสร้างขึ้นมาเพื่อให้ความสำคัญแก่คุณค่าทางเศรษฐกิจมากกว่าคุณค่าเรื่องอื่น ๆ และยังได้ออกกฎระเบียบต่าง ๆ ที่กีดกันความสามารถของรัฐบาลที่จะพิทักษ์ปกป้องธรรมชาติ คนงาน ผู้บริโภค และแม้กระทั่ง

อธิปไตยและประชาธิปไตยของชาติ หากแน่วว่าสิ่งเหล่านั้นแสดงท่าทีที่จะเป็นอุปสรรคขัดขวางต่อคำที่แสนวิเศษที่ชื่อว่า "การค้าเสรี" (Free Trade)

แต่จริง ๆ แล้ว ทั้งหมดนี้ไม่ใช่สิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่มันถูกออกแบบมาเพื่อให้เรารู้สึกว่าเราคงไม่สามารถไปทำอะไรกับมันได้ มันคือกระบวนการส่งเสริมโลกาภิวัตน์แห่งความเฉื่อยชา นั่นเอง (Promoting passivity)

หนังสือ Take It Personally ถือเป็นงานเขียนเชิงวิพากษ์ ความหนากว่า 255 หน้าของหนังสือเล่มนี้มุ่งฉีกกระชากหน้ากากให้เห็นโฉมหน้าที่แท้จริงของระบบทุนนิยมและโลกาภิวัตน์ แม้ต่อมาจะมีผู้พยายามปรับแต่งพันธุกรรมระบบทุนนิยมและโลกาภิวัตน์ให้ดูน่าเชื่อถือ แต่หากใครต้องการเข้าถึงรากเหง้าของปัญหาร่วมสมัยที่ทำให้เกิดการพัฒนามาที่ไม่ยั่งยืนซึ่งระบบนี้ก่อให้เกิดขึ้นมา ไม่ควรพลาดที่จะอ่านหนังสือเล่มนี้เป็นอย่างยิ่ง